

Założenia do standardów obsługi klientów Zakładu przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie ulgi i umorzenie należności z tytułu składek

Mając na uwadze konieczność osiągnięcia wysokiego stopnia transparentności działań Zakładu, które są wpisane w ustawowy zakres jego obowiązków, wprowadzone zostały nowe rozwiązania. Ich podstawowym celem jest zapewnienie zarówno obecnym, jaki i przyszłym klientom Zakładu, którzy mają problemy z regulowaniem należności publicznoprawnych, wyczerpujących informacji na temat możliwości uzyskania pomocy w ramach prawnych uwarunkowań właściwych dla polskiego systemu zabezpieczenia społecznego – za pośrednictwem różnych kanałów informacyjnych. Zakład podejmuje liczne działania zmierzające do przekazywania na bieżąco informacji dotyczących udzielania ulg i umorzeń należności z tytułu składek, m.in. zamieszczając szczegółowe informacje na stronie internetowej www.e-inspektorat.zus.pl oraz w wersji papierowej dostępnej na salach obsługi klienta w każdej terenowej jednostce organizacyjnej Zakładu (ulotki). Wszelkimi wyjaśnieniami w tym zakresie służą również przeszkoleni pracownicy Zakładu. Korzystając z nowoczesnych rozwiązań technicznych oraz zwiększającego się dostępu społeczeństwa do Internetu, Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozbudowuje funkcjonalność narzędzi informatycznych, poprzez ich dostosowanie do potrzeb swoich klientów. Za pośrednictwem EUP (elektroniczny urząd podawczy) klient będzie mógł złożyć wniosek o udzielenie ulgi bądź wystąpić o umorzenie, a jednocześnie – jeżeli wyrazi takie życzenie – otrzyma wykaz dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia sprawy. Ta forma kontaktu wpisuje się w założenia nowych standardów obsługi klienta polityki Zakładu, której najistotniejszymi elementami są: przyspieszenie załatwienia sprawy oraz zminimalizowanie związanych z tym utrudnień.

Wyjście naprzeciw oczekiwaniom klienta przejawia się nie tylko w nowoczesnych formach udostępniania klientom informacji czy ułatwieniach w kontaktach klienta z terenową jednostką, ale również w określeniu jednolitych zasad rozpatrywania spraw (m.in. terminy, zakres gromadzonej dokumentacji). Zapewnienie klientom w przystępnej dla nich formie wyczerpujących informacji dotyczących warunków udzielenia ulgi bądź przesłanek do umorzenia, ma na celu umożliwienie klientowi ocenę, czy w jego indywidualnej sytuacji ma on szansę na uzyskanie pozytywnego rozstrzygnięcia.

Przedmiotowy zakres rozwiązań

Realizując powyższe założenia Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dniem 01.04.2010 r. wprowadził zaktualizowany tryb postępowania przy rozpatrywaniu spraw z udzielania ulg i umarzania należności z tytułu składek.

1. Odroczenie terminu płatności składek

Zakład Ubezpieczeń Społecznych podmiotom zainteresowanym uzyskaniem ulgi w postaci odroczenia zapewnia dostęp do szczegółowych informacji w zakresie zarówno warunków wstępnych, jak również praw i obowiązków wynikających z realizacji umowy o przyznaniu ulgi. Informacje te oprócz tego, że zostały opublikowane na stronach internetowych Zakładu (www.e-inspektorat.zus.pl), dostępne są również w każdej terenowej jednostce organizacyjnej w formie ulotki. Ponadto dla tych osób, które ubiegają się o udzielenie odroczenia, przygotowane zostały szczegółowe informacje w zakresie zasad, warunków, praw i obowiązków wiążących się z realizacją ulgi, które udostępniane są stronie po złożeniu wniosku. Dodatkowo, do zawartej umowy o odroczeniu każdorazowo dołączana jest informacja dotycząca konkretnie udzielonej ulgi.

Odroczenie jest instytucją umożliwiającą płatnikowi uregulowanie składek w dłuższym okresie czasu, bez negatywnych konsekwencji wiążących się z opóźnieniem w regulowaniu bieżących płatności w postaci przymusowego ich dochodzenia w trybie egzekucji. Odroczenie może dotyczyć jedynie składek bieżących lub przyszłych, których ustawowy termin płatności nie upłynął. Dlatego wniosek o odroczenie powinien zostać złożony najpóźniej przed upływem terminu płatności danej składki wraz z niezbędną do rozpatrzenia sprawy dokumentacją, o zakresie której wnioskodawca jest informowany. Odroczeniu nie podlega kwota odpowiadająca wysokości składki na ubezpieczenie emerytalne, a także składki na ubezpieczenie zdrowotne za zatrudnionych pracowników lub innych ubezpieczonych niebędących płatnikami składek na własne ubezpieczenia (np. zleceniobiorców, nakładców). Należy zaznaczyć, że w przypadku płatników opłacających składkę na własne ubezpieczenia, odroczeniem może zostać objęta pełna kwota składek. Wskazać należy, że z uwagi na publicznoprawny charakter należności, odroczenie terminu płatności składek jest rozwiązaniem o charakterze wyjątkowym, gdyż zasadą jest terminowe ich opłacanie.

Walorem instytucji odroczenia jest zmniejszenie negatywnych finansowych skutków nieopłacenia składek w terminie ustawowym, gdyż przy udzieleniu ulgi nie nalicza się

odsetek za zwłokę, w zamian za co naliczana jest opłata prolongacyjna stanowiąca zaledwie 50 % stawki odsetek za zwłokę. Dodatkowo wobec beneficjenta ulgi Zakład nie podejmuje działań zmierzających do przymusowego wyegzekwowania objętych ulgą należności, co oznacza, że nie wszczyna się egzekucji, a tym samym nie powstają koszty egzekucyjne, które obciążają dłużnika. Podkreślenia wymaga również fakt, iż Zakład wyrażając zgodę na odroczenie terminu płatności składek, w celu zapewnienia rzetelności realizacji umowy przez dłużnika, ma prawo podjąć czynności zmierzające do ustanowienia zabezpieczeń wiarygodności z tytułu nieopłaconych składek w postaci ustanowienia hipoteki lub wpisania zastawu na składnikach majątkowych beneficjenta ulgi.

Zawierając umowę o odroczeniu terminu płatności składek, płatnik zobowiązuje się m.in. do opłacenia kwoty odroczonej składek w terminie określonym w umowie oraz regulowania w terminie ustawowym składek bieżących. W przypadku zaistnienia okoliczności nieprzewidzianych w chwili podpisania umowy, a mogących skutkować jej zerwaniem, dłużnikowi przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o renegotjację warunków na jakich ulga została udzielona. Dodatkowo w szczególnie uzasadnionym przypadku braku możliwości pozyskania środków na spłatę należności na warunkach określonych w umowie płatnik ma prawo wystąpić z wnioskiem o utrzymanie w mocy udzielonej ulgi.

Należy mieć jednak na uwadze, że wniosek płatnika o przyznanie omawianej ulgi (odroczenie terminu płatności składki, zmiana warunków udzielonej ulgi, utrzymanie w mocy udzielonej ulgi) musi być wyczerpująco umotywowany i wskazywać, że zastosowanie ulgi jest uzasadnione szczególnymi okolicznościami, z powodu których dłużnik nie jest w stanie uregulować składek. W tym celu płatnik powinien przedłożyć dokumentację umożliwiającą ocenę zasadności udzielenia ulgi, w której znajduje się potwierdzenie przyczyny niemożności uregulowania należnych składek. Oznacza to, że rodzaj i zakres wymaganej dokumentacji, na podstawie której dokonywana będzie analiza możliwości płatniczych osoby ubiegającej się o udzielenie ulgi, uzależnione są od wysokości składek, zakresu wnioskowanej ulgi i okresu spłaty zadłużenia oraz od przyczyn braku możliwości uregulowania należności.

Każda sprawa rozpatrywana jest bez zbędnej zwłoki, jednakże nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku.

2. Rozłożenie spłaty zadłużenia na raty

Zakład Ubezpieczeń Społecznych podmiotom zainteresowanym uzyskaniem ulgi w postaci rozłożenia spłaty zadłużenia na raty zapewnia dostęp do szczegółowych informacji w zakresie zarówno warunków wstępnych, jak również praw i obowiązków wynikających z realizacji umowy o przyznaniu ulgi. Informacje te oprócz tego, że zostały opublikowane na stronach internetowych Zakładu (www.e-inspektorat.zus.pl), dostępne są również w każdej terenowej jednostce organizacyjnej w formie ulotki. Ponadto dla tych osób, które ubiegają się o udzielenie układu ratalnego, przygotowane zostały szczegółowe informacje w zakresie zasad, warunków, praw i obowiązków wiążących się z realizacją przedmiotowej ulgi, które udostępniane są stronie po złożeniu wniosku. Dodatkowo, do zawartej umowy o rozłożeniu na raty każdorazowo dołączana jest informacja dotycząca konkretnie udzielonej ulgi.

Rozłożenie spłaty zadłużenia na raty polega na umożliwieniu klientom Zakładu, posiadającym zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek, uregulowania przedmiotowych należności w dłuższym okresie czasu, bez negatywnych konsekwencji wynikających z przymusowego ich dochodzenia w trybie egzekucji. Należy jednakże zaznaczyć, że z uwagi na publicznoprawny charakter należności rozłożenie spłaty zadłużenia na raty jest rozwiązaniem o charakterze wyjątkowym, gdyż zasadą jest terminowe ich opłacanie.

O ratalną spłatę należności może ubiegać się każda osoba odpowiedzialna za zadłużenie z tytułu składek, która nie posiada środków finansowych na jego jednorazową spłatę. Wśród osób, uprawnionych do skutecznego złożenia wniosku, należy wskazać m.in. płatników składek, byłych płatników składek, osoby odpowiedzialne za zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek (osoba trzecia i następca prawny).

W związku z ustawowym wyłączeniem zastosowania ulg w odniesieniu do składek w części finansowanej przez ubezpieczonych oraz mając na uwadze konieczność zapewnienia niezwłocznego przekazywania składek do otwartych funduszy emerytalnych, udzielenie ulgi uzależnione jest od uregulowania kwoty odpowiadającej wysokości składki na ubezpieczenie emerytalne, a także składki na ubezpieczenie zdrowotne za zatrudnionych pracowników lub innych ubezpieczonych niebędących płatnikami składek na własne ubezpieczenia (np. zleceniobiorców, nakładców) wraz z odsetkami za zwłokę – za okres mający zostać objęty ewentualną ulgą. Tak ukształtowane warunki są wynikiem szczególnej troski Zakładu o pewność i wysokość przyszłych świadczeń należnych ubezpieczonym. Należy zaznaczyć,

że w przypadku płatników opłacających składkę na własne ubezpieczenia, rozłożeniem na raty może zostać objęta pełna kwota należności z tytułu składek.

Ustalając warunki spłaty zadłużenia, tj. określając ilość i wysokość rat miesięcznych, Zakład bierze pod uwagę możliwości płatnicze zobowiązanego oraz stan finansów ubezpieczeń społecznych. W odniesieniu do osób nieprowadzących pozarolniczej działalności szczegółowej analizie poddawana jest sytuacja majątkowa oraz rodzinna zobowiązanego w celu takiego ukształtowania warunków spłaty zadłużenia, które umożliwią mu zachowanie odpowiedniego poziomu egzystencji. Natomiast w stosunku do płatników obecnie prowadzących działalność, badanie ich kondycji finansowej i dostosowanie do niej warunków udzielonej ulgi, zmierza do umożliwienia im dalszego funkcjonowania na rynku.

Pozytywne rozpatrzenie wniosku o ulgę powoduje, że odsetki za zwłokę nie są naliczane, począwszy od dnia następnego po dniu wpływu wniosku w tej sprawie. Natomiast od składek, które rozłożono na raty, Zakład zobowiązany jest do każdej raty naliczyć opłatę prolongacyjną w wysokości 50% stawki odsetek za zwłokę obowiązującej w dniu podpisania umowy. Dodatkowo wobec beneficjenta ulgi Zakład nie podejmuje działań zmierzających do przymusowego wyegzekwowania objętych ulgą należności, a ponadto w przypadku, gdy egzekucja była już prowadzona, udzielenie układu ratalnego skutkuje jej zawieszeniem.

Zawierając umowę o ratalnej spłacie zadłużenia, beneficjent ulgi zobowiązuje się m.in. do opłacenia miesięcznych rat układu w terminach i w wysokościach określonych w harmonogramie spłaty, stanowiącym integralną część zawartej umowy. W przypadku zaistnienia okoliczności nieprzewidzianych w chwili podpisania umowy, a mogących skutkować jej zerwaniem, dłużnikowi przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o renegotiację warunków, na jakich ulga została udzielona. W ramach zmiany warunków udzielonej ulgi istnieje możliwość wydłużenia okresu spłaty należności, zmiany terminu płatności rat lub ich wysokości. Zmiana warunków może dotyczyć wyłącznie należności objętych ratami, których termin płatności określony w umowie ratalnej nie upłynął. Oznacza to, iż do czasu ewentualnego podpisania aneksu do umowy, należności objęte umową o ratalnej spłacie należności podlegają zapłacie zgodnie z dotychczasowym harmonogramem spłaty. Możliwość renegotiacji warunków umowy może również dotyczyć sytuacji skutkujących wcześniejszą spłatą należności. W przypadku zmiany warunków udzielonej ulgi, w stosunku do należności objętych ratami, których termin płatności nie upłynął, następuje przeliczenie opłaty prolongacyjnej, natomiast wysokość odsetek pozostaje bez zmian. Dodatkowo w przypadku braku możliwości pozyskania środków na spłatę należności na

warunkach określonych w umowie płatnik ma prawo wystąpić z wnioskiem o utrzymanie w mocy udzielonej ulgi.

Należy jednak mieć na uwadze, że wniosek dłużnika o przyznanie omawianej ulgi (układ ratalny, zmiana warunków udzielonej ulgi, utrzymanie w mocy udzielonej ulgi) musi być wyczerpująco umotywowany i wskazywać, że zastosowanie ulgi jest uzasadnione szczególnymi okolicznościami, z powodu których dłużnik nie jest w stanie uregulować należności z tytułu składek. W tym celu dłużnik powinien przedłożyć dokumentację umożliwiającą ocenę zasadności udzielenia ulgi, w której znajduje się potwierdzenie przyczyny niemożności jednorazowego uregulowania zadłużenia czy też regulowania rat w dotychczasowej wysokości. Oznacza to, że rodzaj i zakres wymaganej dokumentacji, na podstawie której dokonywana będzie analiza możliwości płatniczych osoby ubiegającej się o udzielenie ulgi, uzależnione są od wysokości zadłużenia, zakresu wnioskowanej ulgi i okresu spłaty zadłużenia oraz od przyczyn braku możliwości uregulowania należności.

Każda sprawa rozpatrywana jest bez zbędnej zwłoki, jednakże nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Podkreślenia wymaga również fakt, iż Zakład niezależnie od wyrażonej zgody na ratalną spłatę zadłużenia, w celu zapewnienia rzetelności realizacji umowy przez dłużnika, ma prawo podjąć czynności zmierzające do ustanowienia zabezpieczeń wierzytelności z tytułu nieopłaconych składek w postaci ustanowienia hipoteki lub wpisania zastawu na składnikach majątkowych beneficjenta ulgi.

3. Umorzenie należności z tytułu składek

Zakład Ubezpieczeń Społecznych podmiotom zainteresowanym tą szczególną formą pomocy, podobnie jak w odniesieniu do ulg w spłacie zadłużenia, zapewnia dostęp do szczegółowych informacji w zakresie ustawowych przesłanek, których spełnienie może skutkować umorzeniem zobowiązań z tytułu nieopłaconych składek. Informacje w tym zakresie oprócz tego, że zostały opublikowane na stronach internetowych Zakładu (www.e-inspektorat.zus.pl) i dostępne są w każdej terenowej jednostce organizacyjnej w formie ulotki, dodatkowo przekazywane są zainteresowanemu po wpłynięciu jego wniosku o umorzenie. W odniesieniu do tego ostatniego przypadku wnioskujący, niezależnie od kwestii związanych z umorzeniem, szczegółowo informowany jest również o innych dostępnych formach pomocy w spłacie istniejącego zadłużenia.

Umorzenie należności z tytułu nieopłaconych składek jest wyrazem ostatecznej rezygnacji z określonych kwot, które wolą ustawodawcy, jako powinności publicznoprawne, powinny zasilać poszczególne fundusze celowe wchodzące w skład polskiego systemu zabezpieczenia społecznego. Z kwot zgromadzonych na tych funduszach realizowane są w ramach zasady solidarności pokoleniowej zadania w zakresie świadczeń długoterminowych (emerytury, renty) oraz świadczeń krótkoterminowych (np. zasiłki z ubezpieczenia chorobowego czy wypadkowego).

Z uwagi na wyżej wskazany charakter należności oraz cele, na jakie składki są przeznaczane, umorzenie traktowane jest jako instytucja o wyjątkowym charakterze, której stosowanie uzależnione jest zaistnieniem konkretnych, wskazanych przez ustawodawcę przesłanek, tj. zaistnieniem całkowitej nieściągalności lub ważnym interesem osoby zobowiązanej.

O zastosowanie instytucji umorzenia mogą ubiegać się zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne, prowadzące w przeszłości bądź na bieżąco pozarolniczą działalność, a także te osoby, które na podstawie decyzji o przeniesieniu odpowiedzialności, zostały zobowiązane do uregulowania należności z tytułu nieopłaconych składek (m.in. spadkobiercy, członkowie zarządu osób prawnych). O umorzenie ze względu na zaistnienie całkowitej nieściągalności, zdefiniowanej w art. 28 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.), mogą ubiegać się wszystkie osoby zainteresowane umorzeniem ich zobowiązań z tytułu nieopłaconych składek, natomiast umorzenie w trybie art. 28 ust. 3a powołanej ustawy oraz w trybie przewidzianym w art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.), odwołujące się do przesłanki ważnego interesu osoby zobowiązanej, zarezerwowane jest wyłącznie dla osób fizycznych. Należy jednakże wyjaśnić, iż przesłanka ważnego interesu osoby zobowiązanej nie ma zastosowania w stosunku do osób, których źródłem zobowiązań jest decyzja przenosząca odpowiedzialność za zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek przez osobę prawną. I tak, np. na podstawie art. 28 ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie będzie mógł skorzystać z umorzenia członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który został zobowiązany do uregulowania należności z tytułu nieopłaconych składek przez tę spółkę.

Należy jednocześnie pamiętać, iż zgodnie z treścią powołanego powyżej art. 17 ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. *o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o*

zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.) Zakład może umorzyć wyłącznie należności z tytułu składek:

- 1) na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, należnych do dnia 31 grudnia 1998 r.,
- 2) na ubezpieczenie rentowe w części finansowanej przez płatnika składek i na ubezpieczenie wypadkowe oraz na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, należnych za okres od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2001 r.

O umorzenie na podstawie tego artykułu mogą ubiegać się jedynie osoby fizyczne, w stosunku do których nie miały zastosowania przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. *o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców* (Dz. U. Nr 155, poz. 1287 ze zm.). Uprawnionym zatem do złożenia wniosku o umorzenie w tym trybie są m.in.: dłużnicy, którzy w okresie obowiązywania ustawy restrukturyzacyjnej z racji zaprzestania prowadzenia działalności nie byli przedsiębiorcami, osoby trzecie, następcy prawni, dłużnicy rzeczowi.

Analogicznie jak w odniesieniu do ulg, mając na uwadze stabilność polskiego systemu zabezpieczenia społecznego oraz fakt, iż każdy pracodawca dokonuje zatrudnionym pracownikom potrącenia części składek, którą jest zobowiązany przekazać na określone fundusze, ustawodawca wyłączył możliwość zastosowania umorzenia w odniesieniu do składek w części finansowanej przez ubezpieczonych. Tak ukształtowane warunki są ponadto wynikiem szczególnej troski o pewność i wysokość przyszłych świadczeń należnych ubezpieczonym.

Wyjątkiem od powyższej zasady jest możliwość umorzenia całości zadłużenia płatnikom składek zobowiązanym do ich opłacania na własne ubezpieczenia, jeżeli działalność była prowadzona na własne nazwisko oraz osobom z nimi współpracującym. Wskazania jednakże wymaga, iż w tym przypadku zgodnie z obowiązującymi przepisami, przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty dla ww. osób nie uwzględnia się okresów, za które nieopłacone składki zostały umorzone¹.

Każdy, kto złoży wniosek o umorzenie swoich zobowiązań z tytułu nieopłaconych składek, wraz z informacją o wszczęciu postępowania administracyjnego w

¹ Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227) oraz ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322).

przedmiotowej sprawie, otrzymuje wykaz dokumentacji, która powinna zostać przedłożona w celu udokumentowania sytuacji materialnej, finansowej, osobistej i rodzinnej. Treść zawarta w zgromadzonej dokumentacji umożliwia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych ustalenie, czy w sprawie zachodzą przesłanki uzasadniające umorzenie zobowiązań. Dlatego też każda terenowa jednostka organizacyjna Zakładu zobowiązana jest do przeanalizowania stanu faktycznego sprawy i odniesienia ustalonych faktów do stanu prawnego. Podkreślić należy, że każdorazowo i wobec każdego zobowiązanego, niezależnie od jego sytuacji majątkowej, rodzinnej, pozycji społecznej czy zawodowej, rozstrzygnięcie w przedmiocie umorzenia należności publicznoprawnych poprzedzane jest przeprowadzeniem postępowania wyjaśniającego, którego przebieg regulowany jest przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego². Realizując nakaz uwzględniania zasady prawdy obiektywnej, Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany do podejmowania wszelkich kroków niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli. Należy jednak mieć na uwadze, że interes obywateli każdorazowo jest konfrontowany ze względami społecznymi oraz funkcją, jaką pełnią składki w polskim systemie zabezpieczenia społecznego. Zakład nie ogranicza się zatem wyłącznie do ustalenia sytuacji materialnej i finansowej dłużnika, pod uwagę bierze również możliwości odzyskania należności w toku postępowania egzekucyjnego, czy też rozważa możliwość udzielenia ulgi w spłacie w postaci układu ratalnego, zawartego na dogodnych warunkach. Trudności finansowe dłużnika nie mogą bowiem stanowić podstawy do automatycznego umorzenia należności. Dopiero całokształt sprawy i dokładna analiza stanowią podstawę do podjęcia decyzji w przedmiotowym zakresie.

Uwzględniając powyższe zasady, postępowanie dowodowe przeprowadzane jest na podstawie dokumentacji dostarczonej przez stronę oraz zgromadzonej przez Zakład z urzędu. W toku postępowania strona ma zapewnione prawo do czynnego uczestnictwa w prowadzonym postępowaniu wyjaśniającym, a przed wydaniem decyzji – wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. Oznacza to, iż w każdym stadium postępowania strona może współdziałać z Zakładem poprzez przytoczenie okoliczności faktycznych i prawnych mogących mieć wpływ na rozstrzygnięcie. Stronie niezadowolonej z treści rozstrzygnięcia przysługuje prawo wystąpienia z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, a następnie w przypadku podtrzymania decyzji pierwotnej

² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 ze zm.).

– zgodnie z zamieszczonym w decyzji pouczeniem – prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Podkreślenia wymaga również fakt, iż złożenie wniosku o umorzenie nie stanowi podstawy do zaniechania prowadzenia postępowania w celu przymusowego dochodzenia należności w toku egzekucji sądowej lub administracyjnej oraz podejmowania czynności zmierzających do ustanowienia zabezpieczeń wierzytelności (hipoteka, zastaw).

Każdy wniosek, zgodnie z przepisami ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego, rozpatrywany jest bez zbędnej zwłoki, jednakże nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku.

4. Uwarunkowania prawne dotyczące pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom w kontekście ulg w spłacie należności z tytułu składek oraz instytucji umorzenia tych należności.

Realizacja przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków przedsiębiorców o udzielenie ulg w opłacaniu należności z tytułu składek lub umorzenie tych należności wiąże się z koniecznością dokonywania analizy wniosków pod kątem przepisów z zakresu pomocy publicznej, tj. ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. *o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404 z późn. zm.) oraz przepisów wspólnotowych.

W oparciu o przedłożoną przez przedsiębiorcę dokumentację Zakład bada, czy udzielenie płatnikowi ulgi lub umorzenie należności będzie stanowiło pomoc publiczną, tj. ustala czy, spełnione są przesłanki określone w art. 107 ust. 1 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*. Jeżeli wsparcie spełnia przesłanki określone w powołanym wyżej przepisie, konieczne jest ustalenie, czy udzielenie ulgi lub umorzenie będzie możliwe w ramach pomocy de minimis – poprzez zbadanie, czy nie nastąpi przekroczenie progów ustalonych dla pomocy de minimis oraz czy przedsiębiorca nie znajduje się w trudnej sytuacji ekonomicznej w rozumieniu *Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (Dz. U. UE C 244 z dnia 1 października 2004 r.) – co wyklucza udzielenie pomocy de minimis.

W sytuacji, gdy udzielenie pomocy de minimis nie jest możliwe, udzielenie ulgi w opłacaniu należności z tytułu składek lub ich umorzenie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie dopuszczalne dopiero wówczas, gdy Komisja Europejska wyrazi zgodę

na udzielenie przedsiębiorcy pomocy publicznej. W celu uzyskania zgody Komisji Europejskiej przedsiębiorca jest zobowiązany, m.in. do wskazania, iż ubiega się o udzielenie ulgi lub umorzenie w ramach pomocy indywidualnej na restrukturyzację oraz do przedstawienia planu restrukturyzacyjnego, do którego Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje opinię stanowiącą podstawę do podjęcia przez przedsiębiorcę działań w celu notyfikacji planowanej pomocy publicznej Komisji Europejskiej. W takim przypadku udzielenie ulgi lub umorzenie należności może nastąpić dopiero o uzyskaniu zgody Komisji Europejskiej.

Należy mieć na uwadze, że udzielenie przedsiębiorcy ulgi w opłacaniu należności z tytułu składek wiąże się z koniecznością obliczenia przez Zakład wartości udzielonej pomocy publicznej, z uwagi na fakt, że pomoc publiczna stanowi rzeczywista, możliwą do oszacowania korzyść finansową. Wartość pomocy publicznej jest wyrażana w kwocie pieniężnej, po przeliczeniu jej w sposób pozwalający na ustalenie kwoty, jaką otrzymałby beneficjent pomocy, gdyby została ona udzielona w formie dotacji.

Dodatkowo, Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonuje obliczania wartości pomocy publicznej, stosując wzory określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach (Dz. U. Nr 194, poz. 1983 z późn. zm.), w tym np. wzór pozwalający na ustalenie ekwiwalentu dotacji brutto (EDB) dla rozłożenia na raty zaległego świadczenia pieniężnego (tzn. należności z tytułu składek). Jedną ze zmiennych podstawianych do ww. wzorów jest stopa referencyjna, która zgodnie z *Komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych* (Dz. U. UE C 14 z dnia 19 stycznia 2008 r.) jest ustalana indywidualnie dla każdego przedsiębiorcy w oparciu o stopę bazową ogłaszaną przez Komisję Europejską i marżę wyrażoną w punktach bazowych. Z kolei ustalenie marży następuje w oparciu o kategorię ratingu, do której został zakwalifikowany przedsiębiorca na podstawie przeprowadzonej analizy jego sytuacji ekonomiczno-finansowej, oraz poziom dokonanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zabezpieczeń na majątku przedsiębiorcy.

Kwalifikowanie przedsiębiorcy do kategorii ratingowej jest dokonywane przy wykorzystaniu narzędzia w postaci modelu oceny ratingowej, w którym każdemu przedsiębiorcy nadawana jest ocena ratingowa w oparciu o dane ekonomiczne wynikające z przedłożonej przez zainteresowanego dokumentacji finansowej. Stosowany przez Zakład model oceny ratingowej szereguje analizowane podmioty w zależności od ich kondycji

ekonomiczno-finansowej oraz nadaje im ocenę ratingową, porównywalną z ocenami ratingowymi stosowanymi przez agencje ratingowe, a także określa prawdopodobieństwo ewentualnej utraty zdolności przedsiębiorcy do regulowania zobowiązań wobec Zakładu. Wdrożenie modelu oceny ratingowej miało na celu usprawnienie, ujednoczenie oraz zapewnienie przejrzystości kryteriów stosowanych przez Zakład w procesie nadawania oceny ratingowej, tzn. równe traktowanie ocenianych podmiotów.

Wystąpienie przez dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą o renegotjację warunków udzielonej ulgi na spłatę należności z tytułu składek, która w przypadku pozytywnego rozpatrzenia będzie skutkowałą zawarciem aneksu do umowy, wymaga dokonania przez Zakład oceny wniosku pod kątem przepisów o pomocy publicznej, tzn. ustalenia, czy zmiana warunków umowy będzie skutkowałą udzieleniem pomocy publicznej. W takim przypadku obowiązuje tryb postępowania tak jak przy rozpatrywaniu pierwszorazowego wniosku o udzielenie ulgi.